

Šime Peričić: GOSPODARSKE PRILIKE U DALMACIJI
OD 1797. DO 1848, Književni krug, Split 1993, 175 str.

Dr. Šime Peričić, znanstveni savjetnik u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Zadru, jedan je od najboljih poznavatelja povijesti Dalmacije 18. i 19. stoljeća, posebice gospodarske, iz koje je napisao veliki broj znanstvenih i stručnih radova. O tome nam najbolje govori i njegova najnovija knjiga *Gospodarske prilike Dalmacije od 1797. do 1848.* koja je, u izdanju splitskog Književnog kruga, upravo izišla iz tiska, a nadati se da će uskoro, u izdanju Matice hrvatske u Zadru, svjetlo dana ugledati i Peričićevo najnovije djelo *Ekonomska povijest Dalmacije XVIII. i XIX. stoljeća.*

Peričićeva knjiga - *Gospodarske prilike Dalmacije od 1797. do 1848.* - koja je uglavnom rađena na temelju izvorne arhivske građe, ima uvod i šest poglavlja s veoma dobrim rasporedom gradiva, što nas već na prvi pogled upućuje na zaključak da se radi o izuzetnom znalcu dalmatinske povijesno-gospodarske problematike. Na kraju slijedi zaključak na hrvatskom i engleskom jeziku, sedam podacima veoma bogatih tabelarnih priloga, popis izvora i literature, te kazalo osobnih imena i povijesno-zemljopisnih pojmova. Osvrćući se na relativno skromne rezultate hrvatske historiografije o dalmatinskoj povijesti, posebice gospodarskoj, u prvoj polovici 19. stoljeća, autor u "Uvodu" (str. 5-7) ukazuje na temeljni problem koji želi obraditi, a to je dalmatinsko gospodarstvo s kraja 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća, kako bi se i u to dosta tamno razdoblje gospodarske povijesti Dalmacije unijelo više svjetla.

U prvom dijelu - "Površina, tlo, stanovništvo" (str. 9-13) - pisac sažeto iznosi osnovne podatke o klimi, tlu, površini Dalmacije i broju njenog pučanstva, a u drugom, "Prvobitna proizvodnja" (str. 15-77), opširno govori o poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, proizvodnji morske soli i rudarstvu. U sklopu poljodjelstva posebno raspravlja o posjedovnim odnosima, posjedovnoj strukturi, travarini, javnim službama i poljoprivrednoj proizvodnji unutar koje obrađuje: vinogradarstvo, vinarstvo, maslinarstvo, uljarstvo, voćarstvo, ratarstvo, krmno bilje, industrijsko bilje, stočarstvo, pčelarstvo, svilogojstvo i na kraju govori o poduzetim agro-tehničkim mjerama, najčešće od strane države, kojima je cilj bio unapređenje poljodjelske proizvodnje u pokrajini. Nakon toga govori ukratko o šumarstvu i ribarstvu, pod kojim posebice obrađuje morski ribolov, ulov koralja, ulov ribe,

ulov spužava, kamenica, slatkovodni ribolov i broj ribara, te o proizvodnji morske soli i o rudarstvu (ugljen, paklina, željezo, mramor).

U trećem dijelu - "Zanatstvo, manufaktura i industrija" (str. 79-114) - autor piše o preradi, zantstvu i pokušajima manufakturne proizvodnje u Dalmaciji, a posebice o proizvodnji u Dalmaciji, a posebice o proizvodnji tekstila (platnare, suknare, svilare, konopare), preradi kože, bojadisaonicama, proizvodnji keramike, stakla i drugog građevinskog materijala, kemijskoj preradi, preradi metala, drva, duhana, prehrane, proizvodnji alkoholnih pića, grafičkom obrtu i drugim oblicima prerađivačke radinosti. U četvrtom dijelu, "Pomorstvo i trgovina" (115-139), autor je obradio onovremenu brodogradnju (podjela rada, opskrba sirovinama i materijalom), brodarstvo (broj brođara, plovidba) i trgovinu u sklopu koje posebice govori o prometu, sputavanju trgovine (turske karavane, karantena), te unutrašnjoj i vanjskoj trgovini (izvoz, uvoz, provoz, vrijednost prometane robe). U petom dijelu, "Neki elementi gospodarstva pokrajine" (str. 141-145), pisac sažeto raspravlja o mjerama, novcu, cijenama, vrijednosti nadnice, novčarstvu, kapitalu, lihvarstvu, odnosu grad-selo, porezima i pojavi radničke klase, dok u šestom dijelu, "Zaključak" (str. 147-148), donosi samo kratak zaključak.

"Budući da u hrvatskoj povijesnoj znanosti" - kako ističe recenzent knjige prof. dr. Stijepo Obad - "nije bilo cjelovita prikaza gospodarskih problema konca 18. i prve polovice 19. stoljeća, dr. Šime Peričić dopunskim je istraživanjima, uglavnom arhivske građe, popunio mnoge praznine i tako dao cjelovitu sliku stanja i tendencija razvoja dalmatinskog gospodarstva u razmatranom razdoblju. Autor je utvrdio uzročno-posljedične veze koje su dovele do nerazvijenosti gradske i seoske privrede, koja je pretežno imala agrarno obilježje s nerazriješenim kolonatskim i kmetskim odnosima na selu i slabo razvijenim obrtom, manufakturom i trgovinom u gradu. Ovako obrađena gospodarska struktura i društveni sustav stanovništva omogućava bolje razumijevanje pripreme faze narodnog preporoda i integracijskih procesa u dalmatinskom društvu, osobito njegovu gradskom dijelu.

Na temelju rezultata historiografije i vlastitih dostignuća autor je došao do novih spoznaja, zahvaljujući suvremenim metodama istraživanja, te pridonio boljem poznavanju nekih privrednih grana i cjelokupna gospodarstva tog doba u Dalmaciji. U cjelini uzevši, Peričićevo djelo vrijedan je prinos budućoj ekonomskoj sintezi Dalmacije i Hrvatske, koje nažalost još nema." Pored mišljenja recenzenta, s kojim se u cijelosti slažemo, na kraju treba posebice naglasiti da najnovija knjiga dr. Šime Peričića - *Gospodarske prilike u Dalmaciji od 1797. do 1848.* - koja se, uz uvažavanje najnovijih rezultata hrvatske historiografije, prvenstveno temelji na izvornoj arhivskoj građi, u čemu je njena najveća vrijednost, predstavlja izuze-

tno vrijedno djelo koje je popunilo značajnu prazninu u dalmatinskoj gospodarskoj povijesti prve polovice 19. stoljeća i tako omogućilo bolje i lakše razumijevanje kasnijih nacionalno-integracijskih procesa u vrijeme hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji.

Marjan DIKLIC